UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

locus

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

Caligula Cæſar pulchros & comatos, ſi quos obuios haberet, occipitio eos præ inuidia deturpabat. *Suet.*

Agathocles Syracuſiorum tyrannus, Gelonis regis ſepulchrum, quod ei ob res præclare geſtas populus extruxerat, diruit. *Diodor. li.* 11.

C. Caligula inuidia motus, Torquato torquem, Cincinnato crinem, & Cn. Pompeio ſtirpis antiquæ Magni cognomentum abſtulit. Eſium quoque Proculum, formoſiſſimum adoleſcentem iugulari fecit. *Suet.*

Sempronius Gracchus & Rutilius tribuni plebis Marco Attilio Glabrioni diem dixere nullam aliam ob cauſam, quam quod homo nouus tam cito creuiſſet. *Liuius de bello Macedonico, & Volat. lib.* 13 *Anthrop.*

¶ Hieroglyphica.

Nonnulli ex peritoribus *Inuidiam* per *Hydræ* ſpeciem ſignificari tradunt, ideoque in nullo alio monſtro domitando Herculem magis laboraſſe. *Pier. Val. li.* 16. *pag.* 155. *A.*

Per *Lolium* etiam cum praui mores tum *Inuidia* hieroglyphice ſignificabatur. Quare Antiſthenes non temere dicere ſolebat, abſurdum eſſe *triticum à lolio* non repurgare, qui ſentiret ex hoc *inuidos* à Republica ſubmouendos, vt Plutarchus interpretatur: tam enim inutiles inuidi ſunt ciuitati, quam *Lolium* eſt tritico: qui vero inuidus eſt, ſuam ipſe ſibi fouet infelicitatem. *Pier. Vale. lib.* 56. *pag.*

¶ Emblema.

Emblema LXXI. Andr. Alciat.

Sordida vipereas manducans femina carnes,
Cuique dolent oculi, quæq́ suum cor edit.
Quam macies & pallor habent, ſpinoſaq́ egeſtas.

¶ Fabula.

Canis in præſepi.

Frendens canis dentibus, & allatrans nonnunquam in præſepi iacebat, à quo boues terrebantur, neque admittebantur ad pabula. Cui vnus: Quanta iſta, inquit, inuidia eſt: non pati te, vt eo cibo veſcamur, quem tu capere nec velis, nec poſſis?

Fabula de prouerbio compoſita eſt, quo notatur inuidentiæ malignitas.

Inuidus.

Volens explorare ſenſus hominum Iupiter, miſit Apollinem in terras, qui voluntates humanas cognoſceret. Hic primum incidit in auarum vnum, & alterum inuidum. Quibuſcum collocutus, copiam illis fecit petendi quod vellent. Id enim quod vterque petiiſſet, ratum ſe habiturum ea lege, quod ſibi alter petiiſſe, alteri præſtaretur duplum. Nullo igitur pacto induci potuit auarus quicquã ſibi vt peteret, at inuidus erui vnum oculum ſibi petiit, vt auarus ambos amitteret.

Deſcribitur hac fabula auaritiæ & inuidiæ peſſimum & deterrimum vitium.

Lupus & Vulpes.

Videbat Lupus ad ſupplicium capitis Vulpem quendam rapi, eximia forma & magnitudine: itaq; miſertus illius, ſtatuit Leonem regem, apud quem ſe ſciret ſingulari in gratia eſſe, deprecari pro vita illius, ſciſcitari igitur cauſam propter quam Vulpes damnata eſſet. Cui reſponderunt, qui illam ductabant: Quod freta viribus ſuis, non contenta rapinis auium de cohorte, pinguiſſimum etiam anſerem, de numero eorum, qui regi ad delicatiores cibos aſſeruarentur, fuiſſet auſa aggredi. Tum Lupus mutata Vulpis liberandæ voluntate diſceſſit, & tracta ceruice illa periit.

Omnes facinoroſi inuidi ſunt: eſtque hoc prauitatis vitium inſitum pene omnibus, vt eos cum quibus communicari videant commoditates ſuas, è medio ſublatos, cupiant, illis vt in diminutis ipſi ſi fruantur.

Inuocatio.

¶ Definitio et Etymolog.

INuocatio, Græce ἐπίκλησις, εως, ἡ, & ἐπικαλέω, inuoco dicitur. Eſt autem inuocare, in ſe vocare, per affectum & deuotum cultum. *ſecundum B. Thom. ſuper epiſt. ad Roman.* 10. *lectione* 2. *ſcol.* 2.

Loci Biblici.

Inuocari nomen alicuius ſuper aliquem, eſt de nomine illius vocari. *Geneſ.* 48. *verſicul.* 16. *Deut.* 28. 10. 4. *Eſd.* 25. *Dan.* 9. 18, 19. *Eſa.* 3. 28. *Ierem.* 7. 10. Inuocare nomen Dei ſuper aliquem, *Numer.* 27. Inuocantibus Deum ſalus, *Roman.* 10. 13. Inuocandus Deus corde puro, 2. *Timoth.* 2, 22. Inuocatus Deus in tribulatione exaudit, 2. *Sam.* 22. 7.

Inuocatio nominis Chriſti, pro Chriſti Deitatis agnitione, 1. *Corin.* 1. 2. 2. *Tim.* 2. 19. Inuocatio συνεκδοχικῶς, pro toto Dei cultu, 2. *Tim.* 2. 22. Inuocatio nominis Dei præcipitur, *Pſalm.* 50. 15. ſalutaris eſt, 20. 8. *Prouerb.* 18. 10 *Ioel.* 2. 32. *Actor.* 2. 21. *Roman.* 10. 13. Inuocatio nominis Dei, ſacrificium Deo gratum, *Pſalm* 116. 23. Inuocatio ex fide, *Rom.* 10. 14. Inuocatio & fides inter ſe coniunctiſſimæ, *Mat.* 21. *v.* 22. *Marc.* 24. *Iac.* 1, 6. 1 *Ioh.* 3. 22. Inuocationis fructus. *Phil.* 4. 7.

¶ Similitudo.

Athanaſii. Si in paganorum iudiciis regem terreſtrem teſtem citare fas non eſt, vtpote, maiorem & iis qui citant, & iis qui iudicant: Cur Deum increatum ad res creatas inuocamus, facientes vt Deus ab hominibus contemnatur? *De Chriſti paſſione.*

¶ Exempla Biblica.

Inuocationis Dei *exempla*: Seth, *Geneſ.* 4. 26. Abraham, 12. 8. & 13. 4. & 21. 23. Iſaac, 25. 21. & 26. *verſicul.* 25. Iacob, 32. 9. Moyſes, *Exod.* 34. *v.* 9. *Deut.* 32. 1. Samſon. *Iudic.* 15. 18. Samuel, 1. *Sam.* 12. 17. *Eccleſ.* 40. 19. Dauid. 2. *Samuel.* 22. 4 7. 1. *Paral.* 21. 26. *Pſalm.* 7. 6. & 18. 4. & 31. *ver.* 2. & 116. 13. Elias *Reg.* 17. 36. 37. Eſaias, 2. *Reg.* 20. 11. Ruben, Gad & dimidia Tribus Manaſſe. 1. *Paral.* 5. 19. 20. Aſa, 2. *Paral.* 14. 11. Ioſua, *Eccleſ.* 46. 6. Ezechias, 48. 20. 21. 22. Ieremias. *Thren.* 3. 55. Sacerdotes, 2. *Mach.* 3. 15. & 14. *verſicul.* 34. 35. Iunior ex ſeptem fratribus, 7. 37. Macchabæus & reliqui Iudæi, 8. 2. Razias, *v.* 46. Iudas Macchabæus 15. *v.* 21. 26. Stephanus, *Actor.* 7. *v.* 60.

Vide, Deus, Oratio, Precatio.

Iocus.

¶ Deinitio et Etymolog.

IOcum vocamus quod eſt contrarium ſerio. Hinc ioci gratia facta obligatio, non valet. *l. obligationum ſubſtantia. ff. de act. & oblig.*

¶ Sententiae Philosophicae.

Iocos & Dii amant. *Plat. in Cratylo.*

Iocoſus mollis eſt, nam iocus & requies & relaxatio & iocoſus in hac excedit. *Ariſt.* 7. *Eth. ca.* 7.

Iocus ideo inuentus eſt, vt qui laborat, habeat recreationem. *idem* 8. *Polit. c.* 3.

Iocum fecerunt homines finem cum & habeat fortaſſe finis voluptatem quandam, ſed non quamcunque, & quærentes vitam accipiunt hanc pro illa, quia cum fine habendi ſimilitudinem habet. *idem ibid. ca.* 4.

¶ Apophthegmata.

Diogenem à lethali ſomno experrectum medicus interrogauit, quomodo ſe haberet, Recte, inquit, nam frater fratrem amplectitur. Alludens ad Homerum, qui θάνατον & ὕπνον germanos finxit, quod ſomnus mortis ſit imago, *Laert. li.* 6.

Idem mulierem aniculam ſe curioſius exornãtem intuitus: Si viuos, ait, lenocinio allicere voles, plurimum falleris: ſed ſi defunctorum vmbras, oro ne diu cuncteris. *Stob.*

Idem. Didymus, qui vulgo audiebat adulter, curabat oculũ virginis. Ei Diogenes dixit, Vide ne corrumpas pupillam. Hoc dictum apud nos non eſt adeo iocoſum, vt apud Græcos, apud quos κόρη & virginem ſonat, & oculi pupillam. *Laert. li. ca.* 2.

Anonymus. apud Æginetas lex erat, vt ſi quis Athenienſis AEginam veniſſet, capitale eſſet. Huc quum eſſet deductus Plato vt venundaretur, capitis poſtulatus eſt à Carmenio, qui legem eam tulerat: ſed tempeſtiuo cuiuſdam ioco liberatus eſt. Ait enim, legem habere, ſi quis homo: at hunc eſſe philoſophum. *Laert. lib* 3.

Stratonicus, quodam imperite iaculante, abiens ad ipſum ſcopum, conſtitit. Et cum quidam interrogaret, cauſam, reſpondit, Ne feriat. *Anton. in Meliſſ.*

Anonymus. Lacon quidam gymnaſiarcham ligna ἄκαπνα exhibentem facetiſſimo ioco incuſauit, dicens, quod per eum ne lachrymas quidem illic effundere daretur. Fumus enim excutit mas oculis, Acapna ligna inde dicta ſunt, quod fumo careant. *Eraſ. li.* 8. *apoph.*

Polemon. Quum articuli morbo lapideſcerent, medicos admonuit vt effoderent, inciderentq; Polemonis lapicidinas. Dicebatque: Comedendum eſt, manus non habeo: ambulandum eſt, pedes non habeo: dolendum eſt, & manus & pedes habeo. *Ex Philoſtrato.*

Braſidas cuidam percontanti, quomodo vulnus accepiſſet, iocoſe reſpondit. Prodente me ſcuto. Ita crebro malum per illos venit, quorum præſidio credimus nos eſſe tutos. *Plut. in Lac.*

Iubarex cuidam querenti, quod ab ipſius equo eſſet aſperſus: Quid tu, inquit, an me Hippocentaurum eſſe putas? Iocoſe deridẽs eum, qui equi moroſitatem inſcribebat ei, qui equo inſidebat. *Bruſ. li.* 3.

Philippus

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Philippus. Quum eſſet Philippo Macedoni clauicula in bello fracta, ac medicus à quo curabatur, in ſingulos omnino dies aliquid poſceret: Sume, inquit, quantum voles, nam clauem habes ludens ancipiti voce, κλεὶς enim Græce & clauem ſonat, qua aperitur ſcrinium aut oſtium, & commiſſuram humeri cum pectore. Quid hoc animo ciuilius, cui & in dolore, & erga auarum medicum iocari libuit? nec ob cruciatum moroſior, nec improbitate poſtulantis offenſior. *Plut. in apoph.*

Scipio Naſica cum ædilitatem curulem adoleſcens peteret: ac (vt candidati ſolent) manum cuiuſdam opere duratam prehenſaret, rogauit hominem, Num manibus ambularet: Hoc dicto ruſticanæ tribus ſuſpicantes ſibi exprobratam paupertatem, effecerunt vt repulſam ferret. Adeo obfuit iocus intempeſtiuus. *Eraſ. li. 6. apoph.*

L. Portius Naſica quum ex more conceptis verbis à Catone Cenſore rogaretur. Habeſne vxorem ex animi tui ſententia? Habeo, inquit: at hercle non ex animi tui ſententia. Verùm ob eum iocum intempeſtiuum mulcta illi dicta eſt. *Eraſ. li. 6. apoph.*

Domitius Afer, Didio Gallo, qui prouinciam ambitioſiſſime petierat, mox impetrata ea querebatur, quaſi coactus eſſet: Age, inquit, aliquid, & pro Repub. elabora. Iocus eſt ab ironia: ſimulque illud eſt, quod magiſtratum magno ſtudio ambiſſet. *Eraſ. li. 6. apoph.*

Idem. Cuidam oratori malo, qui in epilogo miſericordiam ſe mouiſſe putaret, poſtquam aſſedit roganti videretur ne ſatis miſericordiam mouiſſe? At magnam quidem inquit: neminem enim puto tam durum, cui non oratio tua miſeranda viſa ſit. *Cic. lib. 2. de Oratore.*

Anonymus. Cum Siculo cuidam, familiaris alius gemebundus diceret vxorem ſuam ſuſpendiſſe ſe de fico: Amabo te, (inquit) da mihi ex iſta arbore, quos ſeram, ſurculos. *Cic. libro 2. de Oratore.*

Cicero obiurgantibus, quod homo ſexagenarius puellam virginem duxiſſet: Cras, inquit, mulier erit: iocatus, hoc probrum mox eluendum, nam poſtridie non poterat obiici, quod virginis eſſet ſponſus *Eraſ. li. 4. apoph.*

Idem. Quidam candidatus, qui coco patre natus credebatur, coram Cicerone ſuffragium ab alio petebat: Ego quoq;, inquit, tibi fauebo. Ex quo colligitur, coce à coco, & quoque coniunctionem, aut eodem, aut ſimilem fuiſſe ſono, *Eraſ. li. 4. apoph.*

Auguſt. Cæſar, Herennium adoleſcentem moribus corruptiſſimis viciatum, caſtris excedere iuſſit, quumque ille dimiſſus, ignominiam reditus ſui apud Auguſtum deploraret his verbis: Quo ore redibo ad meos quid dicam parentibus me incuſantibus? Dic (inquit Cæſar) me tibi diſplicuiſſe. Et ſic iocoſe docuit qua ratione reditus ſui ignominiam diluere poſſet. *Sueton. in Auguſto.*

Anonymus. Quemadmodum Auguſtus gaudebat iocis liberalibus in alios ludere, ita in ſe iactos aut retortos interdum librius, patientiſſime tulit. Adoleſcens quidam prouincialis Romam venerat, oris ſimilitudine tam mirifice referens Auguſtum, vt in ſe populi totius oculos conuerteret. Cæſar hoc audito, iuſſit ad ſe perduci: cumque contemplatus, hunc in modum perconatus eſt: Dic mihi adoleſcens, fuit ne aliquando mater tua Romæ? Negauit ille: ac ſentiens iocum, retorſit adiiciens: ſed pater meus ſæpe. Auguſtus ludens ſuſpicionem intendebat ad matrem adoleſcentis, veluti ab ipſo ſtupratam: adoleſcens protinus eam ſuſpicionem retorſit in matrem Cæſaris, aut in ſororem. Nam oris ſimilitudo non magis arguebat illum eſſe Cæſaris filium, quam fratrem aut nepotem. *Suet.*

Aug. Cæſar, Auguſtus Cæſar plurimum affectauit iocos, ſaluo tamen maieſtatis pudoriſq; reſpectu, nec vt caderet in ſcurram. Scripſerat autem Aiacem tragœdiam, eandemque, quod ſibi diſplicuiſſet, deleuerat. Poſtea vero cum Lucius grauis Tragœdiarum ſcriptor eum interrogaret, quid ageret Aiax ſuus? reſpondit, in ſpongiam incubuit, *Macrob. lib. 2. c. 4. Sat.*

Idem. Alium præfecturam equitum ſummorum, & inſuper ſalarium poſtulantem, dicentemque, Non lucri cauſa dari hoc mihi rogo, ſed vt iudicio tuo munus videar impetraſſe, & ita officium depoſuiſſe: hoc dicto repercuſſit, Tu te accipiſſe apud omnes affirma, & ego me dediſſe non negabo. *ibid.*

Idem. Galbæ, cuius informe gibbo erat corpus, agenti apud ſe cauſam, & frequenter dicenti, Corrige in me ſi quid reprehendis, reſpondit, Ego te monere quidem poſſum, corrigere non poſſum: ad gibbum alludens. *Macrob.*

Apud L. Manlium, qui optimus Romæ pictor habebatur. Geminius Seruilius forte cœnabat, qui cum filios eius deformiſſimos vidiſſet: Non ſimiliter, inquit, Manli fingis, & pingis. Cui Manlius: Non mirum eſt, reſpondit, in tenebris enim luce ſubobſcura fingo, luce autem ac ſole ſplendente pingo. *Macrob. libr. 2. capit. 2. Saturn.*

Nero in Claudii ſtultitiam ſubinde iocabatur productione ſyllabæ, quum diceret. Poſteaquam deſiit inter viuos morari, prima ſyllaba producta, Moros enim Græce fatuum ſonat: inde finxit morari, pro ſtultum agere, quemadmodum nos à poeta poetari: à iuuene iuuenari. *Suet.*

Anonymus. De Veſpaſiano patre narrat Sueto[…] ram multa in alios iacientem prouocaſſet vt in ſe […] quid: Dicam, inquit, vbi ventrem exonerare deſier[…] mam Cæſaris, qui faciem habebat cacaturientis […] minem iocus extat Martialis.

Vtere lactucis, ac mollibus vtere malu[…]:
Nam faciem duram Phœbe cacantis habe[…].

Piſo Galliam prouinciam obtinuerat exacto p[…] re, à Gallis repetundarum accuſatus fuerat: dum G[…] productus teſtis magnam vim pecuniæ Piſonis p[…] datam dixerat, quod cum refutare niteretur Scaur[…] nus, tenuitate Magii: Gallus omne quod quæſier[…] is & rapinis eum obliguriſſe in ventrem condidiſſe […] quam ſi nudus nuces legeret, *And. Turneb. in Cicer.* […]

¶ SIMILITVDINES.

Rhinoceros cornu gerit in naribus: ita quorundam […] ſunt & aculeati. *Plin. li. 8. c. 20. & 25.*

Sicuti ſal modice cibis aſperſus condit, & gratiam […] Ita ſi paulum antiquitatis, aut ioci admiſcueris, ora[…] or, ſi plus ſatis, nihil inſuauius. *Eraſm.*

Hiſtrix non iaculatur ſpinas ſuas, niſi cum prouoca[…] tur: at ſcurra in quemuis ſua dicta conicit. *Plin. li.* […] *cap. 35.*

Iulius Cardinalis, cum amicos ad cœnam vocaſſe[…] uiuandum, vbi in Baſilienſis concilii mentionem […] commoueretur: Bono animo eſtote, inquit, de ſynod[…] quuti ſumus, quæ omnem Eccleſiam tremefecit, […] *AEneas Syluius lib. commentariorum de Alphonſi reb. g[…]*

Fridericus Imperator, eos qui iocos moderate ſ[…] qui autem promptiſſime iocarentur, ingenioſos e[…] bet autem iocus inter ſeria ſuum, etiam iocum: […] vtriuſque ingenium facile declarat. *AEn. Sylu. li. 4.* […] *rum in Alphonſi res geſtas.*

Ludouicus xii. Gall. rex. Vnus ex ſtipatorib. eius […] gnæ nobiliſque familiæ primario exacerat iracunda, […] tor nobilitate generis non ſe eſſe inferiorem […] que eo nomine in certamen venturi. Hos ante […] uicus, rogatque ſtipatorem vnde ei genus, qui ita […] liſſ. homini. Tum ille eo ſe genere natum ait quo […] lius. Id quidem fateri, ortum regem ex ſtirpe Noe […] eſſe ac gentilitatem ex quopiam illorum qui cum Noe […] pore diluuii. Cachinno ſublato rex conuerſus ad […] ne eum, inquit, cui genus regium, & tibi æquale e[…] vtrumque placauit, & ambobus porrexit dexteram. […] *Franciæ.*

Idem Baionenſem Centurionem & Lemouicenſem […] exitu & ordine cuiuſdam prælii differentes haſtenus […] nenſi diceret, Cum te rogabo pernas quomodo ſale […] mouicenſi autem, cum te rogabo, Caſtanea qua io […] cto repaſtinata ſerenda, & quibus campis rapa & na[…] tum demum reſpondeto. Silente vtroque, conuerſu[…] cenſem, Noſtin. inquam, in alio ſolo rapam biennio […] ti in napum, in alio napū raporum accipere ſpeciem […] ſti à Baionenſi ſuperbiam; ille vero à te ignorantia[…] turgidum reddit. *Ex iiſdem Annalib.*

Carolus Quintus admonitus aliquando in caſtris […] manis militibus de vitanda ebrietate ferret: reſpon[…] fore, ac ſi Hiſpanis interdiceret ne furarentur. *Chytr.* […] *rolo 5. Imp.*

Horatius nihil putat vetare iocantem vera prolo[…] & venuſtas ioci pro inuitamento & illecebra plerumque […] monem verum condiat ac perfundat iucunditate […] opere pueri & cruſtulis ad literas diſcendas quodam […] inducuntur. Vnde ait.

Vt pueris olim dant cruſtula blandi
Doctores, elementa velint vt diſcere prima

Eſt enim plerunque iocus poetis pro cruſtulo & bell[…] condimento. *Andr. Turneb. in Horat.*

Vide, tit. De facete dictis.

Ira, Iracundia.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG[…]

IRa, Græce ὀργὴ, ῆς, ἡ, & ὀργίζομαι, iraſcor dicitur. E[…] accenſio ſanguinis circa cor, *ſecundum Ariſt. lib. 2. de* […]

Ira eſt feruor eius, qui circa cor eſt, ſanguinis, […] fellis vel perturbatione fiens. *ſecundum Ioannem Damaſ[…]* *2. ca. 16.*